

Осман Ђикић ДВАНАЕСТА
ХЕРЦЕГОВАЧКА
НОУ БРИГАДА



23 V 1945

16 XI 1943

Издавач
ВОЈНОИЗДАВАЧКИ И НОВИНСКИ ЦЕНТАР
и АРХИВ ХЕРЦЕГОВИНЕ

За издавача
мр *Стеван* СТАНОЈЕВИЋ, пуковник, начелник Центра
Зулфикар ЦАНКИЋ

др *Никола* ПОПОВИЋ, пуковник, заменик начелника Центра

Библиотека
РАТНА ПРОШЛОСТ НАРОДА И НАРОДНОСТИ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Књига ТРИСТА ОСАМДЕСЕТ ДРУГА

Монографије
ЈЕДИНИЦА НОВ И ПО ЈУГОСЛАВИЈЕ
Књига СТО ШЕЗДЕСЕТ ШЕСТА

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Светозар ОРО, генерал-потпуковник, председник; др *Слободан* БРАН-КОВИЋ, потпуковник; *Ахмет* ЂОНЛАГИЋ, пуковник; др *Владо* ИВАНОВСКИ; *Александар* ЈАНИЋ, генерал-пуковник; др *Петар* КАЧАВЕНДА; *Рахмија* КАДЕНИЋ, генерал-пуковник; *Здравко* КЛАЊШЧЕК, пуковник; *Методије* КОТЕВСКИ, генерал-потпуковник; *Иван* МАТОВИЋ, пуковник; *Вељко* МИЛАДИНОВИЋ, генерал-потпуковник; *Антун* МИЛЕТИЋ, пуковник; *Предраг* ПАВЛОВИЋ, пуковник; *Радомир* ПЕТКОВИЋ, пуковник; мр *Стеван* СТАНОЈЕВИЋ, пуковник; *Жика* СТОЈШИЋ, генерал-потпуковник; *Али* ШУКРИЈА; *Фабијан* ТРГО, генерал-потпуковник; *Петар* ВИШЊИЋ, пуковник; мр *Август* ВРТАР, генерал-пуковник; др *Славко* ВУКЧЕВИЋ, потпуковник; *Радомир* ЂОНДОВИЋ, пуковник

Главни и одговорни уредник
Радомир ЂОНДОВИЋ, пуковник

Уредник

Снежана ТМУШИЋ, професор

Рецензенти
Свето КОВАЧЕВИЋ, пуковник
Жика СТОЈШИЋ, генерал-потпуковник
Стручни редактор
др *Здравко* АНТОНИЋ

ДВАНАЕСТА ХЕРЦЕГОВАЧКА НОУ БРИГАДА

ОСМАН ЂИКИЋ

Београд, 1990.

УДК 355.486(497.1)

ЋИКИЋ, Осман

Дванаеста херцеговачка НОУ бригада / Осман Ћикић. - Београд : Војноиздавачки и новински центар : [Мостар] : Архив Херцеговине, 1990 (Сплит : Војна штампарија). - 249 стр. : илустр. ; 24 цм. - (Библиотека Ратна прошлост народа и народности Југославије ; књ. 382. Монографије јединица НОВ и ПО Југославије ; књ. 166)

Ћир. - Тираж 1500 примерака. - Извори и литература: стр. 246-247.

а) Бригаде у НОР-у - Дванаеста херцеговачка НОУ бригада

У овој монографији приказан је ратни пут 12. херцеговачке НОУ бригаде од њеног формирања 16. новембра 1943. године до њеног спајања са 3. Херцеговачком бригадом Босанскохерцеговачке дивизије народне одбране, 23. маја 1945. године. Дуг је и сталним окршајима био обележен ратни пут Бригаде. Учествовала је у борбама у Херцеговини после битке на Сутјесци, у офанзиви 29. херцеговачке НОУ дивизије за ослобођење Херцеговине, Мостарској и Сарајевској операцији. Књига је документована бројним фотографијама, факсимилима и прилозима: Народни хероји бригаде, Старешински састав Бригаде и Списак погинулих.

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Централна библиотека ЈНА

Предговор

Ј **Ш** ослије капитулације фашистичке Италије и ослобођења Гацка, 10. септембра 1943. године, дошло је до великог омасовљења 10. херцеговачке НОУ бригаде која се, након битке на Сутјесци, по наређењу Врховног штаба НОВ и ПОЈ, вратила у Херцеговину. За само неколико мјесеци 10. херцеговачка бригада је са око 200 бораца и старјешина, колико их се вратило у Херцеговину, нарасла на око 1.800 бораца, сврстаних у 11 батаљона. Тиме су крајем октобра - почетком новембра 1943. године створени услови за формирање Херцеговачке НОУ дивизије. Ради лакшег руковођења Бригадом октобра 1943. године формиране су три групе батаљона, свака са посебним штабом, које су дјеловале као бригаде чије је заједничко дејство обједињавао Штаб 10. херцеговачке бригаде. Кадје 16. новембра 1943. године Врховни штаб НОВ и ПОЈ издао наређење о формирању Херцеговачке НОУ дивизије, која је нешто касније била преименована у 29. ударну дивизију НОВЈ, свака од три групе батаљона добила је нови назив: прва група задржала јеназив 10. херцеговачка бригада, настављајући тиме традицију те бригаде; друга група постала је 2. херцеговачка НОУ бригада; трећа група постала је 3. херцеговачка НОУ бригада. Те двије новоформиране бригаде биле су нешто касније преименоване у 11. херцеговачку, односно 12. херцеговачку НОУ бригаду.

Монографија прати борбени пут 12. херцеговачке НОУ бригаде од њеног формирања (16. новембра 1943. године) до спајања са 3. (херцеговачком) бригадом Босанскохерцеговачке дивизије народне одбране, 23. маја 1945. године.

Пошто су сачувани операцијски дневник и све мјесечне релације о борбеним дејствима и раду 12. херцеговачке НОУ бригаде, било је могуће из дана у дан пратити и реконструисати њен борбени пут, уз истовремено обухватање свега што је чинило богат унутрашњи политички живот Бригаде и њену улогу у сталном развитку и јачању патриотске свијести, братства и јединства не само међу борцима него и у народу са којим су борци и старјешине долазили у додир у вријеме свог једноипогодишњег ратовања. У оквиру тог унутрашњег живота, главно мјесто дато је улози Партије и СКОЈ-а, организација које су у току народно-ослободилачког рата увијек биле главни покретачи и носиоци ослободилачке борбе, братства и јединства и борбе за коначну побједу и ослобођење земље.

Цјелокупна слика о Бригади била би, разумије се, комплетнија да постоје документа на основу којих би се шире могло обрадити мјесто и улога штабова батаљона, па евентуално и команди чета, што би, несумњиво, далеко боље и вјеродостојније уоквирило слику о животу и дејствима Бригаде. Осимтога, велика мањкавост анализе војних дејстава Бригаде и у извештајима штаба Бригаде, уз недостатак релевантних

докумената штабова батаљона, екоро су искључили могућност да се више говори о командовању и руковођењу Бригадом и њеним батаљонима.

Осим тога, сматрам да би ова монографија била далеко комплетнија и животноја да је цијели текст могао да буде богатији конкретним примјерима о појединим борцима и старјешинама Бригаде и њених батаљона, њиховом самопожртвовању и јунаштву. Таквих примјера је и те како било, али су, на жалост, само неки у монографији записани. Оприједијелио сам се, наиме, само за оне примјере који су записани у документима или у записима и текстовима што су непосредно у то вријеме објављивани, сматрајући да је потпуно вјеродостојно само оно што је тада забиљежено. Јер, све што је у тим данима одскакало и било ван серије било је највећим дијелом и записано ради примјера и подстрека другима, а накнадна сјећања, након скоро пола вијека, крхка су и непоуздана.

О губицима, како непријатељским тако и властитим, говорено је скоро искључиво на основу документа Бригаде, јер у непријатељским документима илинема посебногиздајања 12. херцеговачке бригаде или таквих докумената нема пошто ни непријатељ, поготово непосредно пред крај рата кад су његови губици били највећи, није могао, и да је хтио, да све своје губитке прибиљежи.

Посебно се захваљујем Данилу Комненовићу, првом команданту 12. херцеговачке НОУ бригаде, Милинку Окиљевићу, другом команданту те бригаде и председнику Одбора за монографију о 12. херцеговачкој НОУ бригади, те Петру Мандићу, као и члановима поменутог одбора, за сарадњу и помоћ коју су ми пружили.

Осман Ђикић